

взаємовідносини держави й інших учасників фінансового ринку, формування сучасного механізму взаємодії адміністративних і ринкових структур із метою удосконалення і зміцнення цього ринку.

Література

1. Барановський О.І. Сутність і чинники фінансової безпеки фондового ринку. *Фінанси України*. 2016. № 1. С. 20–38.
2. Загородній А.Г., Загорський В.С., Вознюк Г.Л., Шпак Н.О. Ціні папери. Фондовий ринок: Термінологічний словник, Вид. 2-ге, виправлене та доповнене. – Львів: БаК, 2000. – 168 с.
3. Мендрул О.Г., Павленко І.А. Фондовий ринок: операції з цінними паперами: Навч. посібник. – Вид. 2-ге, доп. та перероб. – К.: КНЕУ, 2016.
4. Мозговий О.М. Фондовий ринок: Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2005. – 316 с.
5. Оскольський В.В. Ринок цінних паперів в Україні: проблеми функціонування і розвитку. –К: КСУ, 1996, с. 4.
6. Павлов В.І, Пилипенко І.І., Кривов'язюк.І.В. Цінні папери в Україні: Навч. Посібник. Видання 2-ге, доповнене. К.: Кондор, 2004. – 400 с., с.34-44.
7. Про цінні папери та фондовий ринок. Закон України від 23.02.2006 р. № 3480-IV зі змінами і доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
8. Річна звітність Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку за 2018. URL: https://www.nssmc.gov.ua/wp-content/uploads/2019/08/zvit_2018.pdf
9. Школьник І. О. Фінансовий ринок України: сучасний стан і стратегія розвитку [Текст]: монографія / І. О. Школьник. – Суми: Вид-во «Мрія», УАБС НБУ, 2017. – 348 с.

ДЕРЖАВНИЙ БОРГ СТРУКТУРА ТА МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ

Мельник Ю.Р., студентка 3 курсу спеціальності «Фінанси, банківська справа та страхування»

Горіховський М.В., к.е.н., старший викладач Кам'янець-Подільського коледжу Економіки, права та інформаційних технологій

Кам'янець-Подільський податковий інститут

Державний борг виступає важливою складовою ринкової економіки. Сьогодні важко знайти державу, яка була б спроможна обходитися без запозичень. Використання державою позик зумовлено нестачею власних фінансових ресурсів, необхідних для фінансування державного бюджету. За умови ефективного використання залучені кошти можуть стати позитивним чинником економічного зростання, але в іншому випадку збільшення заборгованості призводить до фінансової кризи, порушення макроекономічної стабільності.

Мета нашого дослідження полягає у дослідженні сутності державного боргу та способів управління ним; проведенні аналізу стану та управління державним боргом України. Для досягнення поставлених цілей вирішено такі задачі: з'ясувати роль зовнішнього боргу в національній економіці в контексті цільових орієнтирів боргової стратегії держави; розкрити зміст, уточнити трактування поняття «управління державним боргом», а також визначити

складові елементи механізму управління державним боргом; проаналізувати сучасні тенденції боргової політики України, визначити її макроекономічні наслідки; виокремити особливості механізму управління державним боргом в Україні; обґрунтувати необхідність формування боргової стратегії як пріоритетного напрямку доктрини макроекономічного розвитку України.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасній економічній літературі зустрічаються визначення державного боргу, які значно відрізняються одне від одного, оскільки вони характеризують державний борг з різних позицій: одні – за змістом, інші – за формою, за юридично-правовим статусом тощо. Доцільно не лише зазначати, що державний борг – це відносини, у яких держава виступає у ролі позичальника, кредитора або гаранта повернення кредиту, але й розглядати державний борг саме як систему кредитних відносин за участю держави. За економічним змістом державний борг – це загальна сума заборгованості держави, яка складається з усіх прийнятих та непогашених боргових зобов'язань держави, включаючи боргові зобов'язання держави, що вступають в дію в результаті виданих гарантій за кредитами, або зобов'язання, що виникають на підставі законодавства або договору.

Розмір державного боргу розраховується у грошовій формі як непогашена основна сума прямих боргових зобов'язань держави. Стан державного боргу визначається на останній день звітного періоду та включає операції за цей день.

Управління державним боргом – це сукупність заходів держави з виплати відсоткових доходів кредиторам і погашення позик, зміни умов уже випущених позик, визначення умов і випуску нових позик. Проблема управління державним боргом полягає в забезпеченні платоспроможності держави, реальних джерел погашення державного боргу.

Основними шляхами удосконалення механізму управління державним боргом є:

- оптимізації структури державного боргу в розрізі валюти і відсоткових ставок, що дасть змогу мінімізувати відповідні ризики;
- мінімізації ризиків, пов'язаних з рефінансуванням;
- запобігання виникненню пікових навантажень на державний бюджет, що пов'язані із здійсненням платежів за державним боргом;
- здійснення запозичень для підтримки та розвитку пріоритетних сфер економіки;
- забезпечення системного підходу до міжнародної інтеграції та співпраці, у тому числі запровадження дієвих механізмів прийняття рішень у зовнішньоекономічній сфері;
- запровадження стратегії залучення, ефективного використання та моніторингу зовнішньої допомоги;
- розширення співпраці з міжнародними організаціями, в тому числі міжнародними фінансовими організаціями;

- забезпечення прозорості діяльності, пов'язаної з управлінням державним боргом, та публічності відповідної інформації.

У процесі управління державним боргом необхідно враховувати економічну та політичну ситуацію в країні; рівень інфляції; ділову активність суб'єктів підприємницької діяльності; ступінь ризику країни щодо неповернення боргу. Державний борг оцінюють за такими показниками: борг на душу населення, що свідчить про те, яка сума державного боргу припадає на кожного громадянина країни; співвідношення між державним боргом та індивідуальними доходами, що визначається як частка загального несплаченого боргу, що припадає на кожну 1 000 грошових одиниць індивідуального доходу; цей показник дає змогу визначити, наскільки обтяжливим є борг для населення країни; відносна величина боргу (державний борг/ВВП), що залежить від темпів зростання ВВП; рівня реальної процентної ставки, що впливає на величину виплат із боргу; обсягів бюджетного дефіциту.

Управління державною заборгованістю є одним із ключових факторів забезпечення макроекономічної стабільності в державі. Від характеру врегулювання боргової проблеми залежать бюджетна дієздатність країни, стан її валютних резервів, а відповідно, і стабільність національної валюти, рівень відсоткових ставок, інвестиційний клімат, характер поведінки всіх сегментів фінансового ринку. Поточна економічна ситуація в Україні характеризується вагомим зростанням боргового навантаження, що виступає одним з базових факторів гальмування розвитку економіки країни.

Якщо аналізувати динаміку державного боргу з 2010 року до 2019 року (рис. 1.), то видно, що державний борг має тенденцію до зростання, але станом на 01.09.2019 року порівняно з 01.01.2019 спостерігається його зменшення.

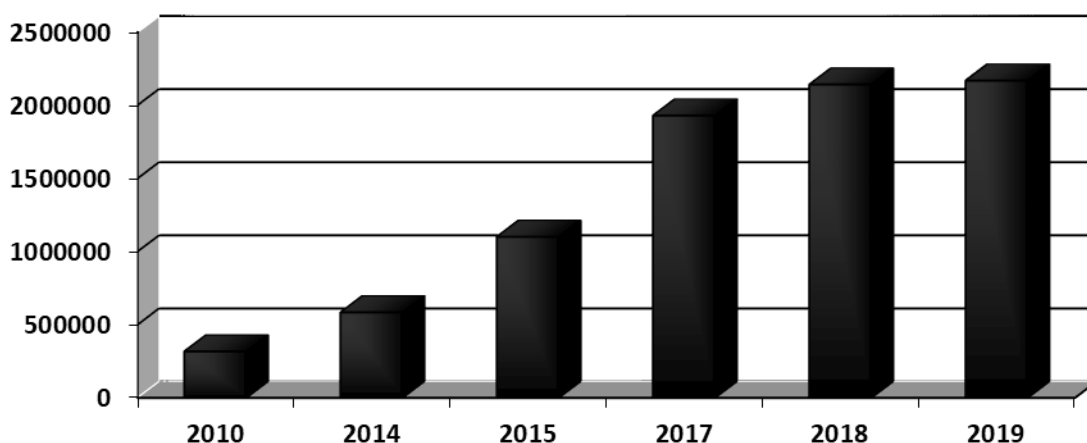

Рис. 1. Динаміка розвитку державного боргу України 2010– 2019 рр.

Основними причинами зростання обсягу державного боргу в 2010– 2019 рр. стали такі:

- політична криза, тривалий військовий конфлікт на сході країни;

- глибока економічна рецесія, викликана перегрупуванням економічних зав'язків з міжнародними партнерами та руйнуванням інфраструктури й промислових об'єктів на частині території країни;
- фінансування за рахунок державних запозичень дефіциту державного бюджету, зростання якого обумовлене значною мірою збільшенням видатків на оборону та обслуговування державного боргу.
- позики іноземних комерційних банків (+0,65 млрд дол. США);
- облігації зовнішньої державної позики України (+0,34 млрд дол. США);
- облігації внутрішньої державної позики України (+3,21 млрд грн).

Отже, нагальною необхідністю в Україні постає запровадження дієвої державної політики управління боргом, метою якої повинно бути одержання найвищого ефекту від запозичених коштів та уникнення макроекономічних труднощів і проблем платіжного балансу в майбутньому. Формування ефективної державної політики управління державним боргом потребує чіткої координації дій в усіх сферах і ланках економічної і фінансової систем.

Література

1. Богдан Т. П. Боргова політика держави в умовах глобальної нестабільності [Текст] / Т. П. Богдан // Економіка України. – 2018. – № 2. – С. 4–17.
2. Бюджетний кодекс України. Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Бюджетна система: підруч. / за ред. С. І. Юрія, В. Г. Дем'янишина, О. П. Кириленко. – Тернопіль : ТНЕУ, 2013. – 624 с.
4. Карлін М. І. Фінансова система України: навч. пос. – К.: Знання. – 2007. – 324 с.
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://www.minfin.gov.ua/>

ВИКОРИСТАННЯ ДЖЕРЕЛЬНИХ ВОД ДЛЯ РЕЗЕРВНОГО ПИТНОГО ВОДОПОСТАЧАННЯ У НАДЗВИЧАЙНИХ УМОВАХ

Мохонько А.М., студентка 6 курсу факультету Інженерних мереж та екології міст

Яковлєв В.В., доктор геологічних наук, професор, професор кафедри інженерної екології міст

Дядін Д.В., старший викладач кафедри інженерної екології міст

Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова

Одним з важливіших аспектів захисту населення на випадок надзвичайних ситуацій є рішення проблеми водозабезпечення – розробка та обґрунтування заходів по забезпечення населення якісною питною водою.

Вірогідними причинами виходу зі строю систем водозабезпечення можуть бути: забруднення поверхневих джерел водопостачання внаслідок аварій на потенційно небезпечних підприємствах, в результаті аварій на свердловинах з видобутку корисних копалин; руйнування водопроводів під час